

מדוע אין ברכה על מצוות יישוב הארץ?/יהושע גרינשטיין

מצווה, אק לא צונה על הקריטריונים המצרכים ברכה						
אין מצווה	לא מצרכים על מצווה כה תמיד	אין צשייתה אמר מצווה [לוקח שנים עד שהבית בנוי]	הציקר- התוצאה ולא המצעה [הציקר: המקום מיושב ולא לקיחת משכנתא]	תלויה בממשלה	אין ברכה על מצווה הכלולה במצווה אחרת	יש ברכה, לא תיקנו ברכה מיוחדת!
הרמב"ם לא מנה את מצוות יישוב הארץ- ואולי נייל ספק ברכות להקל במצב רבי צדוק הכהן מלובלין (דברי סופרים אות יד, מהדו' בני ברק תשט"ז, עמ' יא-יב) - "נראה לי עיקר כהמגילת אסתר בספר המצוות דהוא בזמן שבית המקדש קיים, וגם אינו נקרא "ישוב" אלא בישיבה בשלוח, ועל כרחך דההיא אישיבה דוקא כדרך ישיבת הארץ בשלוח ובממשלה דזה נקרא ישיבה, והיינו בזמן שבית המקדש קיים, ומשחרב בית המקדש אף על פי שלא גלו [כולם] ממנה גם היושבים בה אין נקראין יושבי הארץ ואין להם ישיבה בה, ואחר שהם עבדים עליה למלכי העמים המושלים שם כמונו בחוץ לארץ אין	האור זרוע הגדול [א, הלכות ברכת המוציא, סי' קמ]- "שמברכין רק על מצות שיש זמן שחייב בהם ופעמים שאינו חייב בהן, כשמגיע זמן חיובם צריך לברך על עשייתם מחמת חיובם... אבל אותן מצוות שלעולם חייב בהם ואין עתים להפטר מהם, כגון להאמין באלוקינו וליראה אותו ולאהבה אותו.... אין שייך לברך עליהם, כי לעולם חייב בהם ואין שייך בהם חיובם".	מנחות מ"ב עמוד ב' - כל מצוה דעשייתה גמר מצוה, כגון מילה, אע"ג דכשירה בעובד כוכבים - בישראל צריך לברך, וכל מצוה דעשייתה לאו גמר מצוה, כגון תפילין, אע"ג דפסולות בעובד כוכבים - בישראל אינו צריך לברך. שם בית מדרכי בשם הרב מימון בשם הרב קוק - שלפי דברי הרמב"ן,.... מצות הישיבה בארץ ישראל היא רק מעין התחלה למצוה, והמשך המצוה ותכליתה הם "שנצטוונו לרשת הארץ... לא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות או לשממה" וזוהי התכלית היסודית של מצות ישיבת ארץ ישראל, לגאול אדמתה מידי זרים ונכרים ולכבוש אותה; וגם להחיותה ולהפרותה, להושיב נשמותיה ולבנות חרבותיה. וכיון שזה תלוי גם בגורמים חיצוניים, הרי זה כמ"ש הרשב"א בשו"ת ח"א, סימן יח, שאין	שם - "ואין מברכים על מצוה, שאין עיקרה מצוה, כגון: חליצה וייבום. שהעיקר, משום פריה ורביה"- ונראה שהעיקר במצוות יישוב הארץ אינה עצם קדיחת יסודות בקרקע/לקיחת משכנתא וכוי אלא העובדה שהמקום מיושב ולכן אין מברכים.	שו"ת הרשב"א [המיוחס לרמב"ן קפ"ט]- "...וכן, כל מצוה שהיא כזה, ואין מברכים על מצוה, שאינה תלויה כלה, ביד עושה אותה. מפני שאפשר שלא יתרצה בה חבירו, ונמצא העושה, מתבטל. כגון: מתנות עניים,"	אבני נזר [יו"ד/בתנד]- הרמ"י לא מנה את המצווה כי היא כלולה במצווה הכללית של השמדת שבעה עממים, כמו שהרמ"י לא מנה את מצוות כיסוי הארון בפרוכת כי היא כלולה תחת המצווה הכללית של בניין ביהמ"ק. ואפשר לדייק מדבריו שעל מצווה כללית לא מברכים, דוגמת מצוות	בית מדרכי א/כ"ח¹ - "... אנו מברכים ברכת הארץ בשם ומלכות זה אלפי שנים. וזוהי הברכה השניה שבברכת המזון עד שר' אליעזר אומר (ברכות שם), ש"כל שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ לא יצא ידי חובתו." ואמנם ברכת הארץ.... מברכים לא בארץ ישראל בלבד..., אולם בעיקרה תוקנה לרגל כניסתו של עם ישראל לארץ ישראל.

¹ הרב ד"ר מרדכי פוגלמן, 1898-1984, צאצא מ"הבית חדש", חסיד הוסיאטין, חתנו של הרב צבי יהודה לאו מלבוז (למברג), דודו, המהרש"ם שבדרון מברזן. נסמך לרבנות ע"י ר' מאיר אריק, בעל ה"אמרי יושר" מקורב לגיסו ר' משה חיים לאו רבה של פייטרקוב, ולבן דודו ר' מאיר שפירא ראש ישיבת חכמי לובלין. רכש גם השכלה כללית רחבה. משנת 1928 שימש כרבה של קטוביץ, ועם פרוץ מלחמת העולם השנייה הצליח להימלט ארצה. בשנת 1940 מונה לרבה של קרית מוצקין.

